

РАЗУВАЄВА Альбіна

*(здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
курсант 2 курсу 2 групи Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
Харків, Україна)*

(Науковий керівник: ІВАНОВА Ганна

*доктор юридичних наук, доцент
доцент кафедри військового права Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Харків, Україна)*

НАПРЯМКИ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ДО БОЙОВОГО ЗАСТОСУВАННЯ ОЗБРОЄННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ БОЙОВИХ ДІЙ

У сучасних умовах технологічно насичених і непередбачуваних бойових дій якісна підготовка військовослужбовців набуває особливої важливості. Від особового складу вимагається не лише професіоналізм, а й здатність швидко адаптуватися до нових загроз, діяти гнучко та впевнено використовувати сучасні засоби озброєння [1]. **При цьому у питаннях підготовки особового складу збройних сил необхідно враховувати як формування компетентностей щодо навичок безпосереднього використання нових сучасних засобів ведення збройної боротьби, так і знань щодо правових аспектів застосування таких засобів в контексті дозволених меж їх застосування з дотриманням норм міжнародного гуманітарного права (далі – МГП).** Тому ця робота спрямована на визначення шляхів підвищення ефективності підготовки, необхідної для успішного виконання завдань у реальних бойових умовах, та окреслення змісту і значення правових аспектів застосування таких сучасних засобів ведення збройної боротьби як безпілотні літальні апарати (далі – БПЛА) .

З урахуванням специфіки сучасних збройних конфліктів в контексті підготовки кваліфікованих фахівців здатних ефективно застосовувати сучасні

засоби ведення збройної боротьби доцільно розглянути такі напрямки підготовки як правові основи їх застосування, компетентності безпосереднього застосування відповідних засобів, психологічні аспекти.

У питаннях підготовки в контексті правових основи застосування засобів ведення збройної боротьби, у тому числі і таких нових засобів як БПЛА, в першу чергу необхідно виходити з того, що: МГП – це сукупність норм, спрямованих на обмеження гуманітарних наслідків збройних конфліктів; основна мета МГП полягає в обмеженні засобів і методів ведення війни, що можуть засто совувати сторони конфлікту, а також у забезпеченні захисту та гуманного поводження з особами, які не беруть або припинили брати безпосередню участь у бойових діях; МГП охоплює ті норми міжнарод ного права, що встановлюють мінімальні стандарти гуманності, яких необхідно дотримуватися у будь-якій ситуації збройних конфліктів. [2]

МГП регулює методи та засоби ведення воєнних дій на підставі загального визнання принципу, що «право сторін, які перебувають у конфлікті, вибирати методи або засоби ведення війни не є необмеженим», що закріплено у ч. 1 ст. 35 Додаткового протоколу I до Женевських конвенцій 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, 1977 р.[3]. Стаття 36 зазначеного Протоколу передбачає, що «при вивченні, розробці, придбанні чи прийнятті на озброєння нових видів зброї, засобів або методів ведення війни Висока Договірна Сторона повинна визначити, чи підпадає їх застосування, за деяких або за всіх обставин, під заборони, що містяться в цьому Протоколі або в яких-небудь інших нормах міжнародного права, застосовуваних до Високої Договірної Сторони».

При цьому МГП зобов'язує сторони збройного конфлікту застосовувати засоби ведення збройної боротьби з обов'язковим дотриманням принципів гуманності, розрізнення, пропорційності та застосування запобіжних заходів. Обов'язковість дотримання цих принципів встановлюється нормами МГП, що закріплені в Женевських конвенціях про захист жертв війни 1949 р., Додатковому протоколі I до Женевських конвенцій від 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, від 1977 р., а також

звичаєвими нормами МГП [3-7]. Крім цього, зазначеними джерелами МГП передбачено зобов'язання щодо поширення знань та інформації, зміст яких передбачає, що: «так, як у мирний час, так і під час збройного конфлікту країни-учасниці Конвенцій та Протоколу зобов'язані вносити їх вивчення до програм військової підготовки та заохочувати їх вивчення цивільним населенням. Військові та цивільні органи влади повинні ретельно ознайомитися з текстами вказаних документів».

З урахуванням зазначеного однією з важливих складових підготовки особового складу до бойового застосування озброєння в умовах сучасних бойових дій, у тому числі до застосування БПЛА, є навчання щодо змісту основних вимог МГП.

В питаннях формування компетентностей щодо безпосереднього застосування сучасних засобів ведення збройної боротьби доречно звернути увагу, що використання БПЛА, швидкі зміни на полі бою та зростання кібернетичних і інформаційних впливів підкреслюють потребу постійної модернізації систему підготовки, оновлення навчально-методичної бази і впровадження сучасних технологічних засобів тренування. Вказане обумовлено специфікою сучасних бойових дій, що характеризуються високою динамічністю, технологічністю та непередбачуваністю: значного поширення набувають системи дистанційного ураження та спостереження, які дають можливість вести бій без прямого контакту з противником. За таких умов особливу роль відіграють БПЛА, що використовуються для розвідки, коригування вогню та нанесення ударів. [8]

Поєднання на полі бою традиційних тактичних прийомів з новими формами протистояння, зокрема інформаційними та електронними впливами, формує нову реальність, де швидкість прийняття рішень, точність дій та здатність працювати з сучасними технологіями стають вирішальними чинниками успіху. В умовах сучасного бою істотно зростає потреба в ефективній взаємодії між підрозділами, адже результат операції залежить не лише від майстерності окремого військовослужбовця, а й від узгодженості роботи всіх

елементів бойової системи адже сучасний бій став багатошаровим: він ведеться одночасно на землі, у повітрі, в інформаційному та кіберпросторі [9].

Враховуючи значення ефективного використання сучасних засобів ведення збройної боротьби важливо враховувати ключові напрями модернізації системи підготовки, до яких відносять: а) впровадження новітніх тренажерних комплексів і симуляцій, що дозволяють відтворювати реальні бойові ситуації та забезпечують безпечно, але водночас максимально наближене до реальності тренування; б) посилення тактико-спеціальної підготовки, що орієнтована на роботу з сучасними засобами спостереження, управління та озброєння; в) застосування модульного та адаптивного підходів до навчання, що дає змогу налаштовувати програми під потреби конкретних підрозділів і рівень підготовки військовослужбовців, що формує цілісну, гнучку й ефективну систему, здатну відповідати викликам сучасного бойового середовища; г) впровадження інтелектуальних систем аналізу для оперативного оцінювання рівня підготовки й формування індивідуальних навчальних програм [10]. Усе це робить процес навчання більш гнучким, точним і технологічно насиченим, відповідаючи вимогам сучасного бойового середовища та специфіки збройних конфліктів сьогодення.

Для підвищення ефективності підготовки особового складу необхідно вдосконалити організаційно-методичні підходи, зосередившись на створенні цілісної та узгодженої системи навчання. Це передбачає постійне оновлення навчальних планів, уніфікацію стандартів підготовки між підрозділами, налагодження якісної взаємодії між різними структурами та розширення співпраці з міжнародними партнерами [10]. Важливими факторами є забезпечення підрозділів сучасною матеріально-технічною базою та стабільно високий рівень кваліфікації інструкторів. Такий комплексний підхід дозволить створити послідовну, логічно вибудовану й ефективну систему підготовки, здатну відповідати викликам сучасного бойового середовища.

Одночасно поряд із беззаперечним значенням тактико-технічних факторів підготовки зростає вплив морально-психологічних чинників, оскільки тривале перебування в умовах високої напруги та інформаційного тиску потребує

особливої стійкості [11]. Така складність обстановки зумовлює необхідність перегляду підходів до підготовки особового складу, щоб забезпечити йому здатність діяти ефективно навіть у найскладніших і найнепередбачуваніших ситуаціях.

Психологічна підготовка є важливою складовою формування боєздатного військовослужбовця, адже сучасні бойові дії потребують високої емоційної витривалості, стійкості до стресу та здатності діяти зібрано в екстремальних умовах. Тренування, спрямовані на розвиток самоконтролю, концентрації та прийняття зважених рішень під тиском, а також формування внутрішньої мотивації й навичок командної взаємодії, сприяють зміцненню психологічної стійкості. Регулярне поєднання цих методик із практичними заняттями допомагає створити міцну психологічну основу, необхідну для успішного виконання бойових завдань і збереження морального та фізичного здоров'я особового складу. [11]

Враховуючи вищевикладене, аналіз напрямків підготовки особового складу до бойового застосування озброєння в умовах сучасних збройних конфліктів показує, що ефективна підготовка військовослужбовців потребує комплексного підходу з урахуванням: обов'язкового вивчення правових аспектів застосування засобів ведення збройної боротьби, передбачених нормами МГП; модернізації навчальної бази та впровадження інноваційних технологій; розвитку психологічної стійкості.

Список використаних джерел:

1. Бойко С. М., Романченко І. В. Бойова підготовка військовослужбовців у сучасних умовах : навч. посіб. Київ : НАОУ, 2018. 176 с.
2. Нільс Мельцер. Міжнародне гуманітарне право: загальний курс. – МКЧХ, 2021. 398 с.
3. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text .

Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12 серпня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text

4. Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії зі складу збройних сил на морі від 12 серпня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text

5. Конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text

6. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text

7. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права / передм. Т.Р.Короткий, Є.В. Лук'янченко ; вступ. стаття М.М. Гнатовський. Одеса : Фенікс, 2017. 40 с. URL: http://fsfr.org/wp-content/uploads/2017/06/Zvich_Normi.pdf

8. Гриненко О. М., Дьяченко Ю. С. Сучасні технології у військовій справі : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 152 с.

9. Євтушенко П. О., Мельник А. Г. Психологічна підготовка військовослужбовців : навч. посіб. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2017. 198 с.

10. Трофименко С. П., Ковалишин Р. Ю. Інноваційні методи навчання у системі підготовки військових кадрів : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2019. 140с.

11. Кириченко В. В., Степаненко О. І. Тактика і ведення бойових дій у високотехнологічному середовищі : монографія. Одеса : ВІ НУ «ОМА», 2021. 164 с.